

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem
Varia Ervditione Noviter evoluta**

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

Ethicè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

SYMBOLVM LXVI.

Ulysses, imago viri Politici.

Homeru. lib. 7. Odysf.

Ethicè.

1. Ulyssis astutia. Prælagia seu prognostica ex pueris. 2. Avaritia elusa. 3. Mendacium simile vento. 4. Epicuræa voluptas.

VUlysses, de quo tam multa, tamque mirabilia scribuntur à Poëtis, & ab omnium Poëtarum Principe Homero, solus implere possit fabularum volumen (quod Pater ille Poëtarum fecit) si vacaret omnia eius gesta fusiùs enumerare, & animadversionibus Ethicis illustrare. Itaque cum Mythologo primò eius facta compendiò dabimus; tum per sectiones & membra, ea, quæ digniora videbuntur observatu, pro morum instructione, pensculatiùs proponemus.

Fuit heros hic Rex *Ithaca* & *Dulichii*, insularum in mari Jonio, filius *Laërta* & *Anticleæ*. Fingitur ab Homero vir multa præditus facundia, nec minore experientia, vafer consilio, egregius bello, laborum patientissimus. Uxorem habuit *Penelopem*, Icarum Lacedæmone oriundi, filiam, feminam castissimam, ex qua *Telemachum* filium suscepit, eamque tantopere adamavit, ut reliquis Græcorum principibus ad bellum Trojanum proficiscentibus, ipse insaniam simularet. Junctis enim duobus diversi generis animalibus, lictus aratro proscindere cœpit, salèmq; pro feminibus spargere. *Palamedem* tamen, Regem Eubœæ Insulæ, virum prudentissimum latere non potuit, qui ut technam illius detegeret, aranti *Telemachum* filium è eunis sublatum objecit: quod Ulysses conspiciatus, ne filium læderet, aratrum sublevavit, ac retinuit animalia. Deprehensâ igitur insaniam simulatione coactus est cum cæteris Principibus ad bellum Trojanum proficisci, in quo strenuam, utilissimamque Græcis operam navavit. Primum enim fuit autor, ut *Achilles* inter *Lycomedis*, Scyri Regis, filias puellari habitu indutus, dignosceretur, atque ad bellum perduceretur. Deinde fatales *Herculis* sagittas, à *Philoctete* impetratas, ad Trojam pertulit. *Cineres* *Laomedontis*, qui super *Scaæ*, Ilii porta servabantur, clam sustulit, *Palladiumque* una cum *Diomede* ex arce Trojana, cæsis custodibus, rapuit. Explorator eum eodem missus, *Rhesum* Thraciæ Regem occidit, & eius equos abduxit,

abduxit, priusquam *Xanthi* fluvii, Phrygiam perlabentis, aquam degustassent. Erant autem hæc omnia in Trojanorum fati, sine quibus Urbe illa, expugnari non potuit. Cum Palamede gravissimas inimicitias exercuit, eumque per calumniam circumventum, lapidibus obruendum curavit. Occiso Achille, in armorum illius iudicio, Ajaci prælatus est. Eius calliditate *Polyxena* Priami Regis Trojanorum filia, ad Achillis tumulum jugulata, atque *Astyanax* Hectoris filius ex turri præcipitatus est, tanquam piaculares victimæ. Post hæc cum navim conscendisset, in patriam rediturus, primùm in *Ciconum*, qui fuerunt asperrimi Asiae populi, littus appulsus est. Inde rursus solvens, simili tempestate eiectus in Africam, ad *Dorophagorum* gentem pervenit, ubi cum Socii lotum gustassent (est arbusculæ seu fruticis genus, dulces bacças ferentis) ægrè potuerunt inde revelli. Inde porò vela faciens, in Siciliam delatus est, ubi *Polyphemi* antrum cum duodecim sociis intravit: è quibus cum cyclops sex devorasset, Ulysses vinò præbitò, eum inebriavit, & impoti mentis, oculum, quem in fronte habebat unicum, præusto stipite effodit, pellibusque arietum involutus, cum supersticibus antrum evasit. Hinc in Æoliam navigans, ab Æolo ventos in utrem coactos, obtinuit. Verùm cum jam Ithacæ proximus esset, socii thesaurum esse credentes, utrem solverunt: quò factò, reflantibus ventis, denuo in Æoliam repulsus est: sed ab Æolo abactus devenit ad *Læstrygonas* Italiae & Siciliae finitimos populos, quos ob immanitatem fugiens (humanis carnibus vescabantur) ad *Circen* pervenit; quæ cum exploratores eius, in belluas mutasset, ipse sumpto à Mercurio pharmacò, accessit impavidus, & stricto gladio eam coëgit, socios pristinae formæ restituere. Quò factò, eius postea consuetudine usus per annum, sulcepit ex illa *Telegonum* filium. Ægrè deinde ab ea dimissus, ad Oceanum pervenit; ibi peractis sacris ad inferos descendit: apud hos de *Anticlea* matre defuncta, deque *Elpenore*, uno ex sociis, multisque de rebus certior factus à *Thiresia* vate, revertitur ad *Circen*; & *Elpenorem*, qui nuper inebriatus de scalis deciderat, honorifica prosequitur sepultura. Post ista, delatus est ad insulam *Sirenum*, quarum cantus ne audirent, sociorum aures cerâ obturavit: se autem ad malum alligari iussit, eaque ratione earum insidias evasit. Inde *Scyllam transiens* & *Charybdin*, non sine maximo periculo, venit in Siciliam, ad ea loca, ubi *Phaëruza*, Solis filia, cum duabus sororibus greges patris pascebat, à quibus vim omnem abstinere præcepit. Sed ipso dormiente, socii fame coacti, suadente etiam *Eurylocho* (qui solus *Circes* pocula non gustavit) plura ex gregibus animalia mactaverunt;

verunt; quod scelus postea naufragio luerunt: adeo ut ex omnibus solus servatus sit Ulysses, qui arrepto navis malo, novem diebus à vento & undis huc illuc agiratus, tandem ad Ogygiam insulam appulsus, à *Calypso* Nymppha humanius quàm castius susceptus est. Difficiliter ab ea dimissus (nam Jovis imperium per internuntium Mercurium intercessit) confecta rate, rursus se mari committit. Verùm cum jam *Phœacia* (seu *Coreyra* insula, otio & luxui dedita) in oculis esset, subito immisà à Neptuno tempestate navim fregit, actumque de ipso fuisset, nisi ejus miserta *Leucothoe*, dea marina, tabulam ipsi suppeditasset; cui innitens, incolumis in Phœacensium portum adnavit, ibidemque, quod nudus esset; inter frondes sese occultavit. Verùm non multò post à *Nausicaa* Alcioni, Phœacensium regis filia repertus, vestes accepit. Deinde Palladis operâ ad *Aretem*, ejusdem Alcioni conjugem deductus, navique donatus & novis sociis, ab iisdem in Ithacam reductus est, ubi eum dormientem cum muneribus deposuerunt. Tandem excitatus à *Pallade*, ipsius monitu habitum mendici accepit; hoc modo ad suos subulcos pervenit, apud quos Telemachum quoque vidit, quem insidiatores pudicitiae maternae, e domo ejecerant. Demum ab *Eumæo* porcario incognitus domum ducitur: ubi post multas injurias ipsi à procis illatas, tandem ab *Euryclæa* nutrice agnitus, arma ex composito cum filio & duobus subulcis, quibus se indicarat, adversus procos uxoris sumens, eos ad unum omnes trucidavit, atque sic *Penelopen* recepit, inexpugnabilis castitatis mulierem, ac pudicitiae exemplar; quae absente toros viginti annos marito, nullis aut parentum precibus, aut procantium pollicitationibus adduci potuit, ut fidem, quam viro discedenti dederat, secundis nuptiis violaret. Urgentes ea conditione delusit, ut tum se promitteret nupturam, ubi telam, quam habebat in manibus, absolvisset. Quâ conditione ab illis accepta, mulier astuta, quod interdum texerat, id noctu retexere coepit. Atque hinc proverbium: *Penelopes telam retexere*, id est inanem sumere operam. Cæterum cum ex Oraculo didicisset Ulysses, se à filio interemptum iri, in locis abditis vivere decrevit. Telegonus autem filius ex Circe susceptus, desiderio patris videndi, in Ithacam profectus est: ubi cum incognitus ædibus paternis excluderetur, orta contentione, cum ministris aditu prohibentibus, cum Ulysses jam senior ad opem suis ferendam à Telegono osse piscis, qui à Graecis Xiphias dicitur, transfixus est.

Ethica.

Ethica.

I. (a) Quemadmodum Vlyssis astutia latentem Achillem pro-
traxit, ita simulatam Vlyssis insaniam calliditas Palamedis, fortitudine
& sapientia præstantis belli ducis prius detexit. Atque hoc erat, juxta
proverbium: *Cum vulpe vulpinari & cum Cretensi cretizare.* Monet
Horatius

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.

Et Terent. in And.

Fallacia alia aliam trahit.

Deprehensa est versutia Vlyssis objecto filio; sed ille sua captus
arte, Achillem quoque cepit. Cum enim ex Oraculo didicisset Thetis,
Achillis mater, periturum in expeditione Troiana filium; aliunde verò
Calchas vates pronuntiasset, sine Achille Troiam expugnari non posse,
Vlyssis astu, coactus est arma capessere. Dum enim matris jussu latet
Achilles, virgineo tectus habitu in gynæceo regio apud Sciron insulam
(unam è Cycladibus) inter filias Lycomedis regis; id subodoratus Vlyf-
ses, eò contendit cum mercibus mercator personatus, quas in illo gy-
næceo venales exponit, Achillis à Virginibus discernendi causâ. (b) Hic
puellæ regiæ, pro insita sexûs indole, dum in armillas, specula, moni-
lia, cæteraque id genus mundi muliebris ornamenta, curiosas manus
injiciunt, cupidisque inspiciunt oculis; Achilles contra clypeos attri-
tare, cassides aptare capiti, vibrare enses, & lateri accomodare. Quò
indicio marem se ostendens, ad bellum proficisci compellitur, armis
prius instructus à Vulcano, Thetidis rogatu, impenetrabilibus. Nempe pri-
mis ab annis prodit se indoles. Prov. 6. *Ex studiis suis cognoscitur puer.* Et
juxta adagium: arbor è furculo, seges ex herba. Alexander etiamnum puer,
Bucephalum, equum ferocissimum, de quo frenando alii desperabant, mira
dexteritate solus edomuit. Laudat S. Greg. Nazianz in epist. ad Eudoxium
consuetudinem Atheniensium. Proponebantur, inquit, publicè, cujusvis
artificii instrumenta, atque ad illa ducebantur adolescentes: quocun-
que tum quisque delectabatur, & ad quod accurrebat, illius edocebatur
artificium, propterea, quòd, quæ ad naturæ ductum sunt, plerumque
benè succedant: quæ præter naturam præsumuntur, frustra tentantur.
Vis nosse ingenium pueri? attende ad ejus studia. Tractat aleas & lu-
sorias chartas? aleatorem time. Pocula & patinas? gulonem videbis.

D d d

Nummos

(a) Vlyssis astutia. (b) Prasagia pueritia.

Nummos amat: Lucionem exspecta. Specula & calamiftra? Superbulum & comptulum Veneris alumnum nutris. Achilles qualis futurus esset, selectu armorum ostendit. Judicium in hac re Salomonicum refert Salianus ex Cedreno ad annum Mundi 3047. Sapientissimum hunc Israël regem, omnium scientiam parabolarum & ænigmatum percalentem regina Sabæ accesserat, ejusque magnificentia ac responsis attonita steterat, cum placuit insolens aliquod ejus sapientia specimen capere. Sex pueros & puellas formam præstantes consimili prorsus habitu, & ornatu instructos, coram eo constituit, petiitque num ex physiognomia, è vultus lineamentis, aut variis morum indiciis, dignoscere inter sexum valeret? Rex omnes intuitus, quempiam ex aulicis vas aquæ adferre jubet, ac singulis faciem ut frigida abluant, imperat; quo astutis discrimen sexus illicò deprehendit: mares quippe intrepidè ac strenuè vultum confricabant: puellæ timidè ac tenuiter se aspergebant, adeò teneris in annis se ostentat animus masculus, qualem Achilles habuit. Tiberius prospecto Caligulae pueri ingenio, fero ac malefico, subinde dicebat, se *naricem* (est genus serpentis) reipublicæ; Phaëthontem Orbi terrarum educare. Quò facit adagium: *lignum tortum, haud unquam rectum.*

II. (c) Vlyssis focii solutis ex avaritia utribus, ventos amittunt: aurum non inveniunt. Homerus lib. 1. Odyss. Rectè verò! Sic deluditur avaritia. Poterant feliciter navigare Vlyssis comites, si potuissent retinere ventos, quos in pellibus bubulis inclusos, secum deportabant; sed partim habendi cupiditas utres solvit, ventosque simul ac fortunam perdidit. Hoc habet auri fames. Psalte affirmante regio: *nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.* psal. 5. Nihil omnino, nihil, nisi merum vacuum & inane. Huc facit illa femina, de qua Æsopus, cui cum gallina aureum quotidie ovum pareret, illa rata totam eam intus esse auream, alitem occidit, aurum nullum invenit, & simul questum, quem ex pretioso partu habebat, perdidit. Ita Joannes quidam, cognomento Conaza, vir locuples, natione Britannus, avaras & ingratas filias elusit, quas ubi honestissimè elocarant, & vivas, opum suarum hæredes fecerat; illæ paulatim senis jam emuncti pertæsa, pietatis ac pactorum immemores, durius eum tractare cœperunt. Illas ut ulcisceretur, nummos aliquam multos aureos sumpsit mutuos, eosque manibus versare cœpit, ac rationes computare, secumque mullitare, suarum se filiarum illi, quæ optimè de se merita fuerit, digniora præmia

(c) *Avaritia elusa.*

mia relaturum. Exceperunt tam generi, quam uxores, attentis auribus nummorum strepitum, sensisque promissa. Unde spe lactati mutua æmulatione certare, & omni officiorum genere copiosum parentem prosequi. Eò mortuò, primum omnium fuit, ut ad cistam accurrerent, unde nummos depromptos putabant, & in prædam melioris hæreditatis involarent. Dum aperiunt, dum avidos oculos, & manus adjiciunt, ecce tibi, reperiunt arcam lapidibus & arena plenam, una cum nodoso stipite, cui inscriptum: *Quod pietas non potuit, avaritia extorsit.* Sic astus avaritiam plexit, & quod Vlyssis sociis contigit, vacuo hiatu vultures delulit. Joan. Paulus in Joco-seriis & Joan. Major in spec. Exempl. V. avaritia.

III. (d) Sed non fauces modò pecuniæ aviditate distentæ pascunt, & pascuntur à ventis; utres isti ventosi etiam ad mendaciloquos pertinent, qui quot verba emittunt, tot fumos & ventos exhalant & exspirant. De quibus Salomon Proverb. c. 10. *Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos.* Rectè mendacium comparatur vento. 1. Quia sicut ventus est fluidus, levis & evanidus; sic mendacium instar fumi & venti dissipatur & evanescit. Quæ decipiunt, inquit Seneca, epistol. 8. nihil habent solidi: tenue est mendacium, si diligenter inspexeris. 2. Ventus non hæret, sed celerrimè pertransit; sic mendacium. Eleganter Plutarch. lib. 2. de vita solitar. Simulata, inquit, illicò, patefcunt; fucus sudore diluitur, & argutum etiam mendacium vero cedit, coràmque pressius intuente, diaphanum est. 3. Ex uno vento generantur plures: iique inter se contrarii, & confligentes; ex uno mendacio prodit alterum, tertium, quartum, inter se colluctantia. 4. Ventus licet tenuis & inanis, utres tamen & folles distendit. Idem in mendacibus cernitur: tumescunt, donec rumpantur. 5. Ventus in cantum inflat fistulas: mendaces sunt velut æs sonans, & cymbalum tinniens. 6. Ventus, quamvis subtilis, arbores tamen, domos & turres sternit ac evertit. Mendacium sæpè inter reges ac populos bella internecina concitat, ac urbes, regna & imperia vastat. 7. Æolus ventos Vlyssi dono dedit. Finni & Lapones septentrionales populi, si fides O-lao lib. 3. c. 16. mercatoribus ventos venales exhibent, tres nodos magica arte sacratos à loro pendentis eis offerentes: quorum primò solutò vehementes, secundò vehementiores, tertio vehementissimos essent habituri. Mendaces, ut proverbio dicitur, linum lino, nodum nodo nectunt, ut nimis credulum induant laqueo. Initiò paulò modestius ora-

D d d z

tionis

(d) Mendacium comparatur vento.

tionis vanitatem adhibent, & sermonem quasi aspergunt mendaciunculis: ubi idem nanciscuntur, impudentius erumpunt, & aures ac auras decumano turbine perflant. Et sæpè non sine pretio. Nam juxta Tacitum: *quis gratuito mendax est?* Nisi fortè pueri, quibus volupe est mendacia dicere, & fumos ac ventos etiam non licitantibus, non tam vendere, quàm plenis buccis, velut Æolus, ex utribus afflare. Non æquè proclive est imbri de tegula cadere, quàm huic ætati fingere, mentiri, fallere. In hoc planè, Erico Suecorum regi similes, de quo Olaus M. lib. 3. c. 3. memorat, eum in arte magica nulli suo tempore secundum, quocunque verteret pileum suum, inde ventos ad votum aspirantes habuisse.

IV. Vlyssis focii gustata loto, obliviscuntur patriæ. Homer. lib. 9. Odyss. (e) *Lotum gustasti*, de iis dicebatur, qui diutiùs peregrinis in regionibus hærent, veluti obliti reditùs. Neque inconcinne dixeris in eos, qui simul atque semel voluptatem inhonestam degustarint, ad pristina studia revocari non queunt. Vlyssis comites degustata apud Lotophagos Africæ populos, lotò, redire ad navim noluere, nisi verberibus adacti. Plinius lib. 13. c. 17. scribit, loton esse arborum, pyro similem, folio quercino, fructus ejus instar fabæ, colore croci, singulari dulcedine ac sapore, ita ut ea, quæ in Africa nascitur, advenas inescare feratur. *Epicurei* fuerunt hi Vlyssis focii, qui summam voluptatem in corporis voluptatibus constituere.

Et quibus in solo vivendi causa palato est. *Juven. Sat. 11.* Hos Aristophanes *cadavera* collo tenus appellat. Huiusmodi vivum cadaver erat Caligula, qui se pro Jove Latiali adorandum exhibuit, templum suo Numini condidit, sacerdotes & excogitatissimas hostias instituit, quales erant phœnicopteri, pavones, tetraones, gallinæ numidicæ, phasianæ, &c. Quàm multis templum est culina, sacerdotes coqui, hostiæ culinae varii generis! Gulosorum imaginem expressit Alciatus Embl. 90. per virum, cui

Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat,

Ut canit Persius Sat. 1. collum ei gruis tribuit, dextrâ larum seu gaviam, avem voracissimam, sinistra onocrotalum, pariter ingluvie infamem, tenenti: alludens ad Philoxenum qui collum gruis, & ad Melancthium Poëtam tragicum, qui olorium tibi optavit. Quid mirum, quòd huiusmodi Lotophagorum mens depressa humi, totaque cum corpore projecta in pabulum, nulla virtutis, nulla coeli, patriæ beatæ cupiditate

tangatur,

(e) *Epicurea voluptas.*

tangatur, donec morbis & ærumnis, veluti verberibus adacta & vexata, ad se, & ad memoriam honesti redeat. Pacuvius Syriæ præfectus hoc in more habuit, ut quotidie à cœnâ, vino somnôque sepultus se in lectum inferri à famulis juberet, atque à stentibus acclamari: *Vixit! Vixit!* En cadaver collo tenus. Caussin Symbol. lib. 4. c. 54. Verè Plautus, & ex eo Plutarchus, *Voluptas esca malorum est.* Ut hamo pisces, sic voluptate inescantur & capiuntur homines, & ad omne vitiorum genus pertrahuntur. Socrates apud Platonem in Phædone ait: Voluptas quasi clavum tenens, animum corpori conjungit & affigit, efficitque, ut honestatis oblivione capiatur. Recte Maro 9. Æneid.

----- sua cuique deus fit dira cupido.

Et alius:

Heu quàm dulce malum mortalibus additum
Mellis dulcis amor!

Verè Seneca: Voluptas non hominis, sed pecoris bonum est. Ulyssis focii unius arbusculæ illecebris capti, tot maribus emensis, tot periculis exantlatis, desideratissimam patriam barbaræ regioni posthabuerunt. Nimirum animus in pastum projectus, deposito honesti, cœlique desiderio, nihil nisi terram sapit, atque cogitat. Veteri verbo: *obesus venter non gignit sensum tenuem.*

SYMBOLVM LXVII.

Vlysses cum Diomede surripit Palladium Trojanis.

Homerus Lib. Odyss. 1. Æneid. 2.

Ethicè.

1. Civitatis præsidia & ornamentum, artes mechanicæ, liberales, & bellicæ.
2. Religionis præcipua cura habenda.
3. Multitudo sapientum, salus populi.
4. Vires cum consilio jungendæ.

DE Palladio quid fuerit, non conveniunt scriptores; plerique asserunt, statuam fuisse ligneam delapsam cœlitus in templum Palladis, quod *Ilus* Rex Trojanus in urbis arce, cui nomen *Pergama*, in eiusdem honorem deæ ædificavit; erâtque in fatis, Trojam capi non posse, quamdiu statua illa in templo Minervæ servaretur. Mythologus de Pal-

D d d 3

ladio.